

V. MAŽIULIS

DĖL PRŪSŲ ETIMOLOGIJŲ

1. *doalgis*

doalgis 'senze (Sense) – dalgis' E 546 nom. sg. = **dōlgis*, t. y. **dālgis* < **dal̄gis* (Mažiulis, Prūsų kalbos paminklai, p. 46): lie. *dal̄gis* 't. p.' (fem. ir masc.), *dal̄gē* ir *dal̄gē* 't. p.' (LKŽ II² 240 resp. 239); šios lie. lytys tarsi rodytų, kad ir pr. žodis galėjo būti fem. bei *i*-kamienis. Toliau giminiuoja (plg. Fraenkel LEW, 81 ir liter., plg. dar Pokorny IEW, I 247, Toporov Прусский язык I, 355 t.), matyt, su lie. *dálg-yti* (*dálg-o*, -*é*) 'dilginti' (LKŽ II² 241), *dalg-ùs* 'dilgus, dagus' (l. c.), *nu-del̄g-ti* 'smarkiai nudiegti, suskausti' (LKŽ II² 393), *dilg-a* 'dilgē' resp. *dilg-ē* (*dilg-ē*) 't. p.' (LKŽ II² 548), *dilg-ēti* (*dilg-a* -*éjo*) 'peršteti' (LKŽ II² 549), *dilg-séti* 'tvinkséti, smilkséti' (LKŽ II² 551), *dilg-t* 'bast, durst (apie skausmą)' (l. c.), *dilg-ti* 'sopéti nuo dilginimo; dilginti' resp. *dilg-ti* 'smelkti' (LKŽ II² 551 – 552), *dilg-ùs* 'dilgus, aštrus' (LKŽ II² 552), plg. lie. išsireiškimus: *notrē dálgo* 'duria, bado' Aps. (LKŽ II 241), *kaip sužnybė piršta*, *tai tik nùdelgē nùdelgē* 'nudiegē' Sb. (LKŽ II² 393), *dilgt* 'durst' *kojon kažin kas* Ds (LKŽ II² 551), *kažin ką primyniau, tai kad sùdilgē* 'nusmelkē, nudiegē' Sb. (LKŽ II² 552) ir t. t.; plg., pvz., lie. (*nu*)*del̄gti* '(*nu*)diegti = suskausti' (LKŽ II² 393) dar su lie. (*nu*)*diegti* 'suskausti' (< 'durti') ir pan. Iš visa to reikia galvoti, kad pr. *doalgis* = lie. *dal̄gis* darybiškai suponuoja veiksmažodį balt. (dial.) **delg-* (:**dilg-* : **dalg-*) 'aštriai, pjaunamai durti (dursčioti), besti, badyti', vadinas, ir 'kirsti (duriant, bedant pjauti) = kertant pjauti', plg. lie.: *nors ir nepripratęs prie dal̄gio, ale dideli gābulq* (sc. rugių, javų lauko resp. pievos ploto) *nubādē* (Ds), kur *nubādē* (: *badyti*) reiškia 'nukirto, nupjovė'. Plg. dar lie.: *šienq, rugius, javus kiřsti* (LKŽ II 855 s. v. *kiřsti* 3). Tiesa, *kertamì* paprastai yra *rugiai* ir pan., o *šiēnas* ir pan. – *pjáunamas* (žr. l. c.). Tačiau pastaroji žodžių lie. *kiřsti / pjauti* semantinė distribucija šnektose néra visuotinė (žr. l. c.), ir, be to, ji negali būti sena, žinant, kad: a) rugiai ir pan. seniau (dar net ir visai netoli moj praeity!) buvo pjaunami *pjáutuvu* (ne *dalgiu!*), o *šienas* ir pan. buvo pjaunamas *dalgiù* (ne *pjautuvu!*) ir b) žodyje lie. *pjáutuvas* (ir pr. *piuclan* 'pjautuvas!') aiškiai slypi semema 'pjauti' (o ne 'kirsti!'); iš čia darytina išvada: senovėje atitinkamoms baltų gentims buvo a) *pjaunamì rugiai* ir pan. (*pjautuvu!*), o b) *keřtamas šiēnas* ir pan. (*dalgiu!*). Kitaip sakant, reikia manyti: kaip lie. *pjáutuvas* resp. pr. *piuclan* yra atitinkamai išvesti iš balt. **pjau-* 'pjauti' (apie jį reikėtų atskirai pakalbėti), taip lie. *dal̄gis* = pr. *doalgis* gali suponuoti balt. **delg-* 'kirsti' (žr. aukščiau), dėl darybos plg., pvz., lie. *brāndis* '(pribrendusi) ankštis' fem. ir masc. (LKŽ I¹ 994) ← *brend-* (*brésti*) resp. (be apofonijos) *kándis / kandis* 'Motte (< *kan-dikē)' (LKŽ V 204). Balt. (dial.) **dal̄g-is* bei jo pamatinio žodžio balt. **delg-* 'kirsti, kertamai pjauti' tolimesnė kilmė néra aiški. Vieni tyrinėtojai čia įžiūri ide. **dhelg-*

‘durti’ → s. isl. *dálkr* ‘(tam tikras) smeigtukas; durklas’, s. air. *delg* ‘spyglys’ (pvz., Pokorný IEW I, 247). Kiti (o tokiu daugiau!) nagrinėjamiesiems baltų žodžiams ieško ide. **delgh-* ‘skelti, geneti’ → s. isl. *telgja* ‘apkapotis, apgeneti’, *talga* ‘pjovimas, pjaustymas’, ags. *telga* ‘šaka’, v. v. a. *zelga* ‘t. p.’, s. air. *dlongid* ‘jis skelia’, *dluige* ‘skėlimas’ (< **dlog-*), serb. – chorv. *длаза* ‘lūžusiai kojai tvarstyti lentelė (skala, skiedra)’, č. *dláha* ‘t. p.’, ind. -iran. **darghas* (> mordv. *tarvas* ‘pjautuvas’) < **dolgho-*; apie tai žr. Fraenkel l. c. (ir liter.), plg. Pokorný IEW I 196 (ir 194 t.); Toporov, l. c.

2. *dolu*

dolu ‘galle (Galle) – tulžis’ E 135. Bezzengerer BB XXIII 310 mano, kad originale buvęs **golu*, o nuoraše tas **g-* buvęs pakeistas į *d-* dėl *dumsle* (E 134), plg. ir Endzelins SV 162; bet čia galėjo būti ir šiek tiek kitaip: paties E originalo autorius (vokietis!) galėjo vietoj **golu* parašyti *dolu* iš asociacijos su *dumsle*, kartu turėdamas instinktyvų nusistatymą, kad žodis ‘tulžis’ prūsiškai skamba kitaip (bet gi pr. **golu*, t. y., matyt, = **galu*, ir vok. *galle* skambėjo, iš tikrujų, gana panašiai!). Pr. **golu*, kuris interpretuotinas **galu* (su *-a- po gomurinio priebalsio!), yra, matyt, tos pačios šaknies, kaip ir pr. *gel-atynan* ‘geltonas’, lie. *gel-tónas*, *gel-tas* ‘t. p.’, *gel-tà* ‘geltonligè’, *gel-sti*, la. *dzel-tāns* ‘geltonas’, *dzel-ts*, sl. (**gil-* >) **žyl-ts* (> rus. *жёлтый* ir kt.), suponuojantieji šaknį ide. **ghel-*, iš kurios kilusių žodžių išliko beveik visose indoeuropiečių kalbose: s. v. a. *gél-o* ‘geltonas’, n. v. a. *gel-b* ‘t. p.’, s. isl. *gal-l* ‘tulžis’, s. ind. *hár-i-* ‘šviesus, geltonas ir kt.’, av. *zar-i-* ‘geltonas’, s. pers. *zār-a-* ‘tulžis’, gr. *χόλος* ‘t. p.’ (*χλ-ωρός* ‘žalias, geltonas’), lo. *fel* ‘tulžis’, kimbr. *gel-l* ‘geltonas’ ir t. t., taip pat ‘satominiai’ balt. – sl. žodžiai – lie. *žél-ti* ‘grünend wachsen’ = la. *zel-t* ‘t. p.’, lie. *žäl-ias*, *žolē* = la. *zâle*, pr. *sālin* ‘žolė’ (žr. s. v.), lie. dial. *žel-tas* ‘auksiniai geltonas’, la. *zèl-ts* ‘auksas’, pr. *seal-tmeno* ‘volunge’ (žr. s. v.), s. sl. *zel-en* ‘žalias’, *zla-to* ‘auksas’ (< sl. **zol-to*), *zlb-čb* ‘tulžis’ (< sl. **zbl-čb*) = rus. *жёлтый* ‘t. p.’ ir pan. Tiesa, kai kas (pvz., Fraenkel LEW 145) minėtais atvejais ir dabar nori įžiūrėti ne tik ide. **ghel-* (> lie. *žél-ti* ir t. t.), bet ir jos variantą ide. **għel-* (> lie. *gel-tas* ir t. t.), tačiau pastarasis, atsižvelgiant į dabartinių ‘kentumiškumo-satomiškumo’ supratimą, neatrodo suponuotinas, plg., pvz., ir Pokorný I 429 t.t. Be to, ide. **ghel-*, t. y. jos variantą **ghl-* atspindi ir la. *zul-(k)ts* ‘tulžis’; lie. *tulžis* galbūt yra – tabuistiškai (?) – perdirbtas (pagal *tulžti* ‘naß, weich werden, anschwellen’) resp. metatezuotas irgi iš lie. **žul-tis* = la. *zul-tis* (plg. Niedermann TiŽ II 443 t., Fraenkel 1138). Žodžio pr. **galu* ‘tulžis’ (subst. neutr.), jį vedant iš balt. **gel-* ‘būti geltonam’, pačią darybą vis dėlto nelengva paaiškinti. Čia, matyt, reikia išeiti iš žinomo darybos modelio: adj. neutr. → subst. abstract. neutr., plg. lie. *gēra* (< adj. neutr.) → *gēras* ‘turtas (< **gerumas*)’ (subst. < neutr.), rus. *добрь* (adj. neutr.) → *добрь* ‘turtas (< **gerumas*)’ (subst. neutr.), lo. *bonum* (adj. neutr.) → *bonum* ‘gerumas, turtas’ (subst. neutr.) ir t. t. Remiantis šio darybos modelio tais atvejais, kuriais pamatiniai žodžiai – būdvardžiai (neutr.) turėjo deverbalinę motyvaciją (plg., pvz., lie. *drąsùs* ← *dręsa*, *našùs* ← *něša*), galėjo tokiu subst. abstr. (neutr.) būti padaryta ir tiesiog iš verbų. Matyt, pastaruoju būdu ir yra atsiradęs pr. **galu* ‘tulžis (< **geltonumas*)’ (subst. abstract. neutr. ← pr. verb. **gel-* ‘būti geltonam’), plg. lie. *drąsù* (adj. neutr. ← verb. *dręs-* ‘būti drąsiam’). Mėginimas pr. *dolu* sieti (žr. Berneker, Preuß. Sprache, 287, plg. Tratmann, Die

altpreuß. Sprachdenk., 322) su la. *duls* ‘dunkelfarbig’ (čia priderėtų ir lie. *dūlas* ‘pilkas; palšas, gelsvas’ LKŽ II² 815) yra labiau abejotinas. Plg. Endzelīns Senpr. valoda, 162, Fraenkel LEW, 109 (s. v. *dujā*), Pokorny IEW I, 236, Toporov Пруский язык, I, 359 t.

3. *draugiwaldūnen*

draugiwaldūnen ‘miterben (Miterben) – kas paveldi drauge su kuo, paveldėjimo bendrininkas’ III 117₆ acc. sg. – vertinys iš vok. *Miterbe* ‘kas paveldi drauge su kuo, paveldėjimo bendrininkas’ (galbūt net paties A. Vilio padaryta): *draugi-* ‘mit- (drauge, kartu)’ + *waldūnen* ‘Erbe (paveldėtojas, įpėdinus)’ (plg. *waldūns*), plg. dar *sendraugiwēldnikai*. Plg. panašius lie. vertinius (neol.): *draugdarbininkas* ‘Mitarbeiter’, *draugpērgalētojas* ‘Mitsieger’, *draūgskundējas* ‘Mitkläger’, *draugkeleivis* ‘Mitreisende’, *draūgkareivis* ‘Mitkrieger’ ir t. t. (LKŽ II² 654 – 660), – visur čia turime *draug-* ‘mit-’ = *draūg* ‘drauge, kartu’ (LKŽ II² 651 – 652) < *draugē* ‘t. p.’ (l. c. 655). Šie lie. vertiniai, pažįstami daugiausia R. Prūsų (bei Klai-pėdos krašto) raštams, yra sudaryti pagal vok. žodžius su *Mit-*, nors kai kurios iš jų, pvz., lie. *draūgtarnis* ‘Mitknecht’ DP 536₁₉ (t. y. *drāugtarnis*, bet plg. *bēdri tarnái* ‘bendri tarnai, die Mitknechte’ DP 536₁₅), *daugtēvainis* ‘Miterbe’ (A. Baranausko raštai) galėjo atsirasti ir pagal lenk. žodžius su *współ-* ‘draug-’ (= *wspólnie* ‘drauge, kartu’) – *współsluga* (*draūgtarnis*) resp. *współdziedzic* (*draugtēvainis*). Kaip, pvz., lie. *draugkeleivis* (iš vok. *Mitreisende* ‘keleivis, vykstantis drauge su kuo’, žr. aukščiau) nėra iš *draūga-s* ‘Freund’ + *keleīvis*, o iš *draūg* (< *draugē*) ‘kartu’ + *keleīvis*, taip ir pr. *draugi-* žodyje *draugiwaldūnen* negali (dėl reikšmės!) būti iš pr. **drauga-* (= lie. *draūga-s*, la. *drāugs*, žr. toliau). Lie. adv. *draūg* < *draugē* ‘kartu’ laikytinas žodžio *draugē* ‘būrys ir kt.’ (LKŽ II 655 t.) suprieveiksmėjusia instr. sg. lytimi [plg. kitokių jo lyčių prieveiksmėjimą – lie. adv. *draugēj* ‘drauge, kartu’ (Ds), *po draūgei* ‘t. p.’ (LKŽ II² 655) ir kt.], plg. lie. adv. *kartū* ‘drauge’ (: *kařtas*) bei panašia reikšme vartojamas instr. sg. (ar iness. sg.) lytis lie. (*eikim visi*) *būriū* (resp. *būrū*) ‘drauge, kartu, neišsisklaidžius’, (*eikim visi*) *krūvā* ‘t. p.’ (instr. sg.; dažniau: *krūvōj* ‘t. p.’) Ds. Ir pr. adv. **draugi* = *draugi-* ‘drauge, kartu’ galėtų suponuoti pr. subst. **draugē* ‘(draugų) būrys’ – galūnės vedinį iš pr. **draugas*. Tokį spėjimą remia ne tik panašios kilmės žodžiai lie. *draugē* ‘būrys’ ir la. *draudze* ‘t. p.’ (galūnės vediniai iš lie. *draūgas* resp. la. *draugs!*), bet ir tas, kad panašios darybos ir reikšmės (abstraktai!) vediniai iš vardažodžių prūsams nebuvo nebūdingi, plg. pr. **gīvē* ‘gyvenimas’ (→ *giwei*), išvestą iš pr. **gīva-* ‘gyvas’, kaip ir la. *dzīve* ‘gyvenimas’ – iš la. *dzīvs*. Tiesa, čia suponuojant pr. subst. **draugē* ‘būrys, krūva’, nelengva pasakyti, kokia šio žodžio lytis prieveiksmėdama davė pr. adv. **draugi* = *draugi-* ‘drauge, kartu’ – ar pastarajame slypi ‘instr.’ sg. **draugēn* > **draugēn* (= lie. *draugē*), ar dar senesnė ‘instr.’ sg. **draugē* [t. y. dar be *-n, plg. ā-kamienę instr. sg. s. ind. (*sen-ay*)-ā, žr. Mažiulis, Baltist. IV 25 tt], ar ‘loc.’ sg. **draugēi* > *draugei* [plg. lie. adv. *draugēj* ‘drauge, kartu’ (Ds) < -ēje < *ēi+en]. Tarkim sau, kad šiame pr. *draugi-* ‘drauge’ slypi pr. ‘instr.’ sg. **draugēn* > **draugen* (= lie. *draugē*), šalia kurio nesunku buvo atsirasti (aišku, labai vėlai, – apie XV a.) ir gretiminei **draugin* (plg. pr. katekizmų ē-kamienes acc. sg. fleksijas *-en ir *-in); tačiau nelengva paaikinti, kaip *draugi-* neteko *-n. Tada suponuokime, kad šis pr. *draugi-* ‘drauge’ atspindi ‘instr.’ sg. **draugē*, vėliau (t. y. apie XV a.) išvirtusią į **draugī* > **draugī*

(iš čia būtų pr. *draugi*-). Tokį virtimą (nekirčiuotas *-ē > *-ī > *-i) nesunku paaiškinti, atsižvelgiant į tai, kad pr. **draugē* ('instr.' sg.!) galėjo būti kirčiuojama bari-toniškai, arba šitoks kirčiavimas jai atsirado vėliau tam tikrame šios lyties prieveiksmėjimo etape (pr. katek. prieveiksmiai turėjo kirti, rodos, visi ne galūnini). Pagaliau, pr. *draugi*- galėtų suponuoti dar lyti pr. 'loc.' sg. **draugēi* > **draugei* 'kartu, drauge', kuri, prieveiksmėdama po to, kai pamatinis subst. pr. **draugē* 'būrys' jau buvo, matyt, visai išnykęs [plg. Ds: yra adv. *draūg* 'kartu', *draugēj* 't. p.', bet nebéra subst. *draugē* 'būrys' (nom. sg.)], iš asociacijos su o-kamieniais prieveiksmiais vėliau galėjo būti perdirbta į **draugi* (= *draugi*-); šitaip atsitiko arba paties A. Vilio lūpose (plg. adv. *ainawīd-ai* 'gleich', *ainawījd-ei* 't. p.' ir *ainawījd-i* 'doch'), arba dėl to, kad čia veikė o-kamieniai prieveiksmiai – lytys 'loc.', sg. *-ei, *-ai, *-i (apie jas žr. Mažiulis, Baltų ir kitų ide. kalbų santykiai, 133–147). Be to, dar galima būtų spėti, kad pr. *draugi*- 'draugē' suponuoja *i*-kamienę 'loc.' sg. *draug-i* (plg. Bezzenberger KZ XLI 71) iš *i*-kamienio subst. pr. **draugi* 'būrys' (nom. -acc. sg. neutr.; dėl paties *i*-kamienio istorijos žr. Mažiulis, op. cit., 263 tt.) → **draugis* (nom. sg.) – galūnės vedinio iš vardąžodžio (subst.) pr. **draugas*, plg. vedinius (tiesa, iš adj.) lie. *drūtis* 'drūtybė' (: *drūtas*), s. sl. *zōlb* 'piktybė' (: *zōlə* 'piktas') ir pan. Tačiau dėl lie. *draugē* 'kartu, mit' (iš ē-kamienio subst.!) bei lie. *draugē* 'būrys' = la. *draudze* 't. p.' patikimiau galvoti, kad šiame pr. *draugi*- 'kartu, mit-' slypi ne *i*-, bet ē-kamienis subst.; o iš minėtų spėjimų, kokia ē-kamienė lytis slypi šiame pr. *draugi*-, ar tik nebus patikimesnis žodžio adv. pr. **draugi* (= *draugi*-) kildinimas iš 'instr.' sg. **draugē*. Pagaliau negalima užmiršti ir štai dar ko: pr. *draug-i-waldūnen* yra sudurtinis žodis (nežiūrint to, kad jis vertinys!), ir jo balsis -i- galėjo atsirasti kaip jungiamasis balsis vietoj senesnio *-ē (ar *-en, *-ei ir pan., žr. aukščiau), plg. jungiamujų balsių pakeitimius-apibendrinimus lie. kalboje [pvz., lie. *rast-l-galis* (vietai *rast-ā-galis*) ir pan., žr. Skardžius, – Festschrift Vasmer (1956) 502 tt].

Tačiau viena yra aišku, kad šiame pr. *draugi*- slypi ne pr. **draugas*, o vardąžodis (matyt, subst. **draugē* 'būrys') – vedinys iš pr. **draugas* < balt. **draugas* (> lie. *draūgas*, la. *drāugs*) = sl. *drugъ*. Balt. – sl. **draugas* laikytinas vediniu iš balt. – sl. verb. **dreug-* (vargu ar tiesioginis jo palikuonis yra lie. *su-drugti* 'susidraugauti' LKŽ II² 752), kurio aiškesni giminaičiai aptinkami germ. kalbose: go. *driugan* 'atlikti karo tarnybą', s. angl. *dréogan* 'atlikti' (< ide. **dhreugh-*), plg. šio germ. verb. vedinius subst. go. *draúhts* 'kurių būrys, palyda' = s. isl. *drótt* 't. p.' ir t. t. (su priesaga *-ti-) go. *ga-dráuhts* 'karys' ir kt. (žr. Kluge-Mitzka Etym. Wrtb. der deutschen Sprache, 794, de Vries, Altnord. etym. Wrtb., 84 t., Toporov, Прусский язык, I, 369 t.). Šios balt. – sl. – germ. šaknies, t. y. (ide. dial.) **dhreugh-*, atitikmenys kitose ide. kalbose (Pokorny IEW, I, 254 t.) yra abejotini (Stang, Lexikalische Sonderübereinstimmungen..., 20), o ir pati jos tolimesnė etimologija nėra aiški. Balt. – sl. – germ. verb. **dhreugh-* reikšmė galėjo būti 'atlikti kokį darbą, veiksma' (plg. s. angl. *dréog-an*), vėliau tarmėse ji buvo specializuota į 'atlikti vyrišką darbą' (plg. Stang 1. c.), iš čia nebesunku atsirasti ir reikšmei 'atlikti karo žygį' (plg. go. *driugan*). Taigi iš balt. – sl. – germ. **dhreugh-* = balt. – sl. **dreug-* (verb.) išvestas balt. – sl. **draugas* galėjo reikšti: 'vyrišką darbą atliekantis' > 'bendrą darbą, žygį atliekančio vyras (ne moteris!)' > 'draugas', plg. slaviškajį **družina* 'vyrų, kartu su jų vadu atliekančių karo žygius bei prievolę, būrys; tokia vado palyda' (> s. sl. *družina* ir

t. t.). Dėl šio sl. žodžio, matyt, patikslintina ir pr. **draugē* = lie. *draugē* = 1a. *draudze* reikšmė ‘būrys’: balt. subst. **draugē* galėjo būti žodžio sl. **družina* semantinis (ir ne vien semantinis) atitikmuo, t. y. (balt.) **draugē* galėjo būti baltiškoji ‘(sl.) druzina’. Pr. **draugas* ‘bendro darbo, žygio vyras’ vėliau, matyt, išnyko: pr. katekizmuose tėra *ginnis* ‘draugas’ < ‘giminės (ar genties) žmogus’.

SMULKMENOS

XXXVII

Straipsnyje apie išlikusius M. Mažvydo katekizmo egzempliorius¹ Gordanas Fordas tvirtina, kad dabar Torunės universiteto bibliotekoje (Lenkijoje) saugomas egzempliorius nėra tas pats, kuris prieš karą buvo Karaliaučiuje (dab. Kaliningrade). Tai rodanti mažesnė jo apimtis (tik 32 puslapiai vietoj 79) ir įrašas „*Pol. 6. II. 189*“ tituliniame lape. Bet toks tvirtinimas nėra tikslus. Lietuvos TSR Mokslų Akademijos biblioteka turi Torunės egzemploriaus mikrofilmą, kuriame yra visi 79 puslapiai (ne 32!) ir dar ilgesnis įrašas tituliniame lape, padarytas visai neseniai (tai matyti iš braižo). Be to, tame pačiame mikrofilme yra visi tie lietuviški tekstai, kurie buvo Karaliaučiaus egzemploriaus konvoliute². Tie katekizmo, tiek „Formos Chrikštima“ (iš to paties konvoliuto) atskiri puslapiai ranka sunumeruoti, o toji numeracija sutampa su esančia 1922 m. fotografuotiniame leidinyje, darytame iš Karaliaučiaus egzemploriaus. Vadinas, nėra abejonės, kad Torunės egzempliorius yra tas pats, kuris anksčiau buvo Karaliaučiuje. Taip tvirtina ir bibliografas V. Žukas, lankėsis Torunėje ir matęs kalbamąjį egzemplorių³.

Z. Zinkevičius

¹ G.B. Ford, Jr. Mazvydas Catechism of 1547: New Information on the Toruń and Vilnius Copies. — “General Linguistics” (The Pennsylvania State University Press), 1975, vol. XV, No. 3, p. 141–143.

² Mažvydas. Seniausieji lietuvių kalbos paminklai iki 1570 metams. K. 1922, p. XV–XVI.

³ V. Žukas. Senos lietuviškos knygos Lenkijos bibliotekose. — Bibliotekų darbas, 1970, Nr. 7, p. 19.